

Redakcja

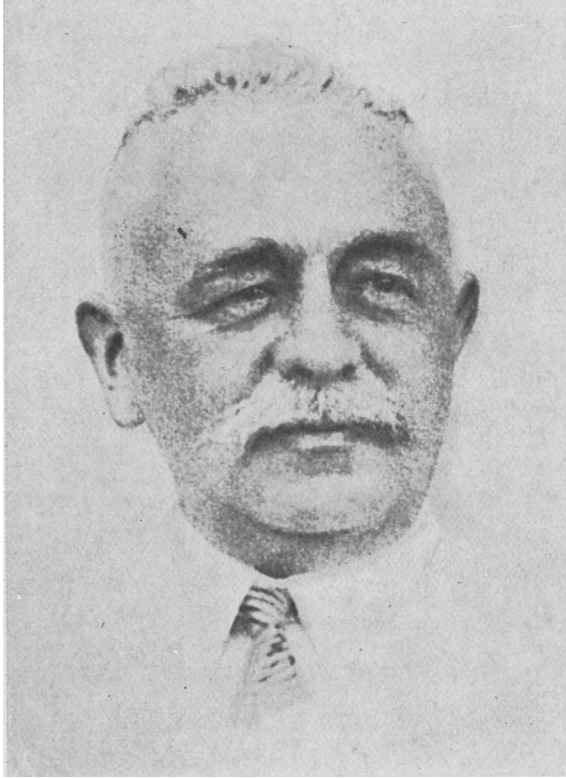
[50-ty tom "Przeglądu Historycznego" ...].

Przegląd Historyczny 50/1, 1-3

1959

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

OD REDAKCJI

W pięćdziesiątym czwartym roku od daty założenia pisma Redakcja „Przeglądu Historycznego“ przystępuje do ogłoszenia jubileuszowego, pięćdziesiątego rocznika. Wśród zmiennych kolei losów naszego organu numeracja tomów nie pokrywała się z latami wydawnictwa. „Przegląd Historyczny“ zaczął wychodzić od 1 lipca 1905 z podtytułem: „dwumiesięcznik naukowy“. Jakoż w drugim półroczu 1905 r. ukazały się 3 zeszyty „Przeglądu“, które złożyły się na tom I; w następnych latach wydawano regularnie po 6 zeszytów, tj. po 2 tomy rocznie. W sumie do czerwca 1914 r. wyszło więc 18 tomów. Począwszy od tomu IV zjawia się uzupełnienie tytułu: „Przegląd Historyczny, wydawany przez Towarzystwo Miłośników Historii w Warszawie“ — szczegół utrzymany w nagłówku aż po dzień dzisiejszy. Od tegoż tomu IV figuruje też na okładce wzmianka o otrzymywanym na to wydawnictwo zasiłku z kasy im. Mianowskiego.

Po dziewięciu latach regularnego ukazywania się „Przeglądu“ nastąpił okres perturbacji związany z pierwszą wojną światową. W ciągu pierwszego roku jej trwania czasopismo nie mogło wychodzić; dopiero po opuszczeniu Warszawy przez wojska carskie wyszły pod dawną redakcją 2 tomy (6 zeszytów) „Przeglądu“ za drugie półrocze 1915 i pierwsze — 1916 roku. Potem nastąpiła przerwa związana z reorganizacją pisma. Redakcję objęli Marceli Handełsmann i Stanisław Kętrzyński, którzy dzierżyć mieli odtąd ster „Przeglądu“ aż do 1939 r. W trudnych warunkach wojennych wypadło zmniejszyć objętość pisma i ograniczyć częstotliwość wychodzenia. W związku z tym umieszczono na okładce oznaczenie: „Seria II tom I — ogólnego zbioru tom XXI“; zwyczaj ten utrzymano przez cały ciąg lat międzywojennych.

W początku tego okresu pismo wychodziło bardzo nieregularnie. Tom XXI pojawił się dopiero w 1918, za lata 1917—18; podobnie tom XXII — za lata 1919—20. W 1921 r. „Przegląd“ się nie ukazał; w dwóch następnych latach zdołano wydrukować po jednym szczupłym zeszycie, które złączono w tom XXIII. Także w późniejszych latach Redakcja borykała się z trudnościami finansowymi, zdana na skromne fundusze Towarzystwa Miłośników Historii oraz na sporadyczne i niewystarczające zasiłki różnych instytucji państwowych i samorządowych. W latach 1924—5 wychodził jeden tom „Przeglądu“ rocznie (w 1925 r. tom XXV, jubileuszowy). Od 1926 r. postanowiono wydawać rocznie po 2 zeszyty; w praktyce wyszedł w 1926 r. zeszyt 1, a w 1927 r. zeszyt 2—3 tomu XXVI. Za następne dwa lata (1928—9) posiadamy po jednym tomie „Przeglądu“, każdy z dwu zeszytów, ale potem dla pięciolecia 1930—34 doliczymy się tylko sześciu zeszytów w trzech tomach. W latach 1935—6 wychodzą

zgodnie z planem 2 tomy po dwa zeszyty; za 2 lata następne (1937—8) znów tylko 1 tom dwuzeszytowy, prawda, że w zwiększonej objętości. Wreszcie w pierwszej połowie 1939 r. ukazał się pierwszy z dwóch planowanych na ten rok zeszytów tomu XXXV. Warto zaznaczyć, że począwszy od 1934 r. „Przegląd Historyczny“ poświęcał niektóre ze swych zeszytów historii starożytnej; ukazały się trzy takie zeszyty w ciągu pięciu lat.

Kłęska wrześnieowa i okupacja hitlerowska spowodowały dłuższą przerwę w wydawnictwie. Ofiarą hitlerowców padł Redaktor „Przeglądu“, Marceł Handelsman. Dopiero w 1946 r. reaktywowane Towarzystwo Miłośników Historii mogło powierzyć redakcję Januszowi Wolińskiemu, który kierował „Przeglądem“ w ciągu następnych lat pięciu. W 1946 r. ukazał się (z zasiłku Ministerstwa Oświaty) „zbiór ogólnego tom XXXVI“, poświęcony pamięci członków TMH „zgasłych w strasznych latach 1939—45“. Następny tom XXXVII wyszedł z opóźnieniem, w początku 1948 r.; przybrał on postać księgi pamiątkowej na 50-lecie pracy naukowej byłego redaktora „Przeglądu“, Stanisława Kętrzyńskiego. W tymże roku 1948 zdołano wydać ponadto okazałej objętości tom XXXVIII, poświęcony stuleciu Wiosny Ludów.

W jesieni 1948 r. powstała inicjatywa publikowania równoległe do normalnych roczników „Przeglądu“ jeszcze tzw. „zeszytów dodatkowych“ w liczbie trzech rocznie. Miały one zawierać krótkie recenzje i notki bibliograficzne, jak również kronikę naukową; wobec ogromnych trudności, z jakimi borykały się wtedy wszystkie czasopisma historyczne w Polsce, zeszyty te mogły okazać się źródłem pożytecznej, szybkiej informacji. Pierwszy taki zeszyt ukazał się w końcu 1948 r. jako dodatek do tomu XXXVIII; dwa następne w 1949 r. jako tom XXXIX. W istocie tom „normalny“ w owym roku nie zdążył ukazać się, a i druk dalszych zeszytów dodatkowych uległ zawieszeniu.

Przezwyciężając rozliczne przeszkody zdołano jednak utrzymać czasopismo i w latach następnych. W 1950 r. ukazał się tom XL (za rok 1949) oraz tom bieżący XLI; w 1951 r. zwiększonej objętości tom XLII poświęcony problematyce Oświecenia. Od roku 1952 „Przegląd Historyczny“ miał już zapewnioną stałą dotację państwową i stałą objętość, mógł teraz postawić sobie za cel ukazywanie się raz na kwartał. Do celu tego zmierzano stopniowo; w latach 1952—4 wydano rocznie po 3 zeszyty; w 1955 r. wyszły 3 zeszyty „normalne“ i jeden „zeszyt specjalny“ pt. „Z epoki Mickiewicza“, wydany w stulecie śmierci poety i poświęcony problemom połowy XIX wieku. Począwszy od 1956 r. „Przegląd Historyczny“ ukazuje się już regularnie 4 razy do roku. Podczas gdy w ciągu 23 lat poprzedniego okresu (1917—1939) ujrzało światło dzienne 15 tomów „Przeglądu“, po wojnie taka sama liczba 15 tomów przypadnie na okres lat czternastu (1946—1959).

Poprzedni jubileuszowy tom naszego pisma, tom XXV z 1925 r. został ofiarowany byłemu redaktorowi, J. K. Kochanowskiemu. Złożyły się nań wyłącznie studia mediewistyczne powstałe w środowisku warszawskim; do tomu załączono indeks zawartości dotychczas wydanych roczników. Podobnie obecna Redakcja zdecydowała się poświęcić tom L wspomnieniu swego długoletniego Redaktora oraz wielkiego uczonego Marcelego Handelsmana. W zeszycie 1 znajdzie czytelnik artykuł bio-

graficzny pióra Tadeusza Manteuffla, rozprawę J. Dutkiewicza o Handelsmanie — historyku Wielkiej Emigracji, inwentarz rękopiśmiennej spuścizny Handelsmana oraz uzupełnienie bibliografii jego prac naukowych.

Dalsze zaplanowane pozycje poświęcone Handelsmanowi winny ukazać się w następnych zeszytach. Równocześnie Redakcja zwróciła się w ubiegłym roku do grona wypróbowanych przyjaciół i stałych współpracowników „Przeglądu“ z prośbą, by zechcieli uświetnić rocznik jubileuszowy rozprawami swojego pióra. Zaproszenie to spotkało się z przychylnym odzewem; kilka pierwszych nadesłanych rozpraw drukujemy w zeszycie pierwszym, wiele dalszych zapowiadanych pozycji trafi do zeszytów następnych. Zamierzamy również przygotować zeszyt specjalny poświęcony studiom z historii powszechnej. W ten sposób jubileusz „Przeglądu“ święcić będziemy nie tylko w gronie ściślejszej Redakcji i Komitetu redakcyjnego; w uroczystości tej weźmie udział także szersza społeczność historyków polskich.

W przedmowie do poprzedniego (XXV) tomu jubileuszowego pisał Wincenty Łopaciński: „W dwudziestu pięciu dotąd wydanych tomach »Przeglądu« pomieściło swe prace przeszło stu pięćdziesięciu historyków: od zasłużonych, wciąż otoczonych weteranów nauki, aż do młodych bojowników wiedzy, zdobywających sobie dopiero ostrogi rycerskie. Z najbardziej znanych i uznanych nazwisk spotykamy na kartach »Przeglądu« prawie wszystkie“. Zdaje się nam, że bez nadmiernej chwały możemy podobne świadectwo wystawić i następnym dwudziestu pięciu tomom. Na źródłowe opracowanie dziejów naszego pisma dziś może jeszcze za wcześnie. Pomocą dla przyszłych badaczy jak również dla bieżących użytkowników powinien się stać indeks zawartości tomów XXVI—L „Przeglądu Historycznego“, jako kontynuacja poprzedniego indeksu z 1925 r. Indeks taki jest w opracowaniu, zamierzamy go wydać równocześnie z ostatnim zeszytem tomu jubileuszowego.

Spoglądając wstecz na okres miniony, a w szczególności na lata powojenne, Redakcja może wyrazić tylko radość, że dzięki pomocy finansowej Państwa, dzięki poparciu władz Polskiej Akademii Nauk, Polskiego Tow. Historycznego i Tow. Miłośników Historii, dzięki wreszcie życzliwości i pomocy tylu szczerych współpracowników, mógł „Przegląd Historyczny“ ukazywać się w ciągu tych lat z rosnącą regularnością i — jak się nam wydaje — w coraz doskonalszej postaci. Trud nasz oceniamy inni. Celem Redakcji zostanie i nadal praca dla dobra nauki historycznej, a tym samym dla świetniejszego rozwoju narodowej kultury, dla dobra Polski Ludowej.